

"Rumpedarra"

Dansevisa eller Hur det går till i en dansstuga
siktad av en bonddräng och på begäran av
byadringarna till trycket lämnad.

Mel: Jag gick mig ut i lunden att höra fåglesång.

Lund 1839 (Lundbergiska boktryckeriet)

1. Uggdosen är förvildad och utan vett och sans
de tänka blott på nöjen, på kortspel och på dans.
En dräng tanklöst kortspelar och super ofta upp
den lön som han förtjänar, ja rocken på sin kropp.
2. Var piga vill ^{så} gärna nu vara fin och grann
och pryder sig med grannlåt så mycket som hon kan.
Hon vill helst vara dansell och framför spegeln stå
och hela hennes sikten är att en man snart få.
3. Vid spinnerocken sitter och nickar hon alltjämt
och hennes arma hjärta är fäseligt beklämt,
men om ett budskap kommer att hon till dans skall gå
kvick blir hon som en vessla och nickar icke på.
4. När drängar nuförtiden till arbet' skola gå
så är det dem en plåga och kostar mycket på.
De gå som lata stutar så tröge, sömnige
och uti sina ögonlor de äro maktlige.
5. Men när till bords de komma och på smörkoppen se
och fyllda grötsfatet då bli de livlige,
då äro de ej tröge men äta och gå på
ett buken på dem värker och nästan brista må.
6. Jag är väl själv en bonddräng, men avsky jag dock bär
för kortspel, dans och lättja och den som fullhund är,
men jag vill dock beskriva så gott som jag förmår
hur det i dansstugor i allmänhet tillgår.

7. Birfilaren sig sätter i vråen på en stol
och börjar nu att stämma sin gnisslande fiol.
Strax drängarna då börja att göra sina hopp
och pigorna förnöjda nått lyfta foten upp.

(textförlust två strofer i häftet)

Ø sid 3

10. De hoppa och de guppe och stampa och gå på
att kjortlarna i ändan på flickan darra må.
Och namnet rumpedarra har denna dansen fått
därför att rock och kjortlar i ändan ha så brått.
11. Nu dansas en mazurka - helt lustigt går det till
än sno de sig och vända än stå de nästan still,
än stampa de och trampa och sparka hit och dit,
och sina ben de braka med allan kraft och flit.
12. Nu börjar de att hurra (sno runt) och svänga om i vals
att ändan den är färdig att fly ur deras hals.
De svettas och de pusta och knuffa till varann.
De skråla och de väsnas att man förskräckas kan.
13. Här handlas och här bytes med klockor som ej gå,
men att de på minuten går rätt här svärges på .
En byter bort sin skianpås för att en klocka få.
I bara skjorteärmar han får till hemmet gå.
14. Med killekort i handen en flock sig slagit ned
och utav toddyglaset de dricka med besked.
En svär för h an fått Elaren, "svinhugg" en annan får
en tredje bör (?) på pottan - snart kiv och gräl uppstår.

15. Men när nu en och annan har blivit bankerutt
och kassan och krediten alldeles tagit slut,
så sättes rock och byxor på spel och många får
helt byxelös bemödnad med sina bare lår.

φ

De saknade stroferna fanns i annat häfte

8. En skriker på mazurka, en annan på polkett
en tredje högljutt ropar att vals går mera lätt.
En fjärde svär och säger: Vi börja med kadrill,
en femte står och gapar och vet ej vad han vill.
9. Men spelemannen slutar dock denna tröta snart.
Han spelar en polketta som går med dagglig fart.
Var dräng tar nu en piga och ställer sig i ring
och med sin tulseneja han larmar nu omkring.

LENNART KJELLGREN

utblick från stugfönstret

När skånska spelemän är i farten händer det att de spelar något som de kallar för rumpedarra och jag har länge gått omkring och undrat vad det är för slags dans eller låt. Impulsen till att få klarhet i saken fick jag när jag upptäckte att ordet fanns med i en gammal visa i ett skillingtryck från 1859. Själva visan är märklig såtillvida att dess författare förlöjligar de danser som är nymodiga vid moitten av förra seklet. I en strof beskriver han hur det kan se ut på dansgolvet:

*De hoppa och de guppa
och stampa och gå på
att kjortlarna i ändan
på flickan darra må.
Och namnet rumpedarra
har denna dansen fått
därför att rock och kjortlar
i ändan ha så brätt.*

□ □ □

Där var det alltså, ordet rumpedarra. Vilken dans som avses är lite oklart, författaren nämnder på olika ställen både polka, mazurka och vals som otillständiga nymodigheter.

Jag kontrollerade i Nils och Olof Anderssons stora verk Svenska låtar, alla fyra skånedelarna, men hittade till min förvåning inte någon rumpedarra i låtförteckningen där det annars förekommer en mängd skånskt klingande namn på danser som träskodansen, häckakrogedansen, skobodansen och smedansen.

Då ringde jag upp "smen i Klappe" det vill säga ord-

föranden i Skånes spelmansförbund, Reinhold Andersson och hans Gunnel som båda vid det här laget är de verkliga folkmusikveteranerna här i skåne. till deras fioler har vi dansat bland annat på Frostavallen ungefär så länge som anläggningen funnits till och varhelst det händer något i folkmusiksammanhang i Skåne finner man dessa båda entusiaster.

– Vad är en rumpedarra? frågade jag och Reinhold

"Rumpedarra"

upplyste mig om att det närmast är fråga om mazurka, i varje fall är det en dans i tretakt som hambo eller polka.

Reinhold och Gunnel har sen länge intresserat sig för att så långt det är möjligt utforska ursprunget till låtar och danser.

– Det är ett så oerhört komplicerat kapitel att man mycket ofta får konstatera att det är en helt omöjlig uppgift att få fram ursprungsart eller upphovsman, framhåller Reinhold, och lika omöjligt är det att med hundra procentig säkerhet beskriva hur den eller den dansen utfördes för 100 år sen eller vid sekelskiftet.

Man blir därför lindrigt sagt förvånad när spelemän ur den yngre generationen tvärsäkert yttrar sig om dylika ting och till och med framlägger sina forskningsresultat i tryck när de som grundval har intervjuer med äldre personer. Dessa är i bästa fall i åttioårsåldern och deras

Obs dateringen 1859

personliga vittnesmål kan knappast gälla tiden före omkring 1910 eller 1920. Det sägerr. Som upptecknare av folkliga visor hade de naturligtvis kommit underfund med att det i de handskrivna visböckerna ibland förekommer en delmoanständiga visor. Där om är inget att säga eftersom de säkert hade en viss funktion att fylla som förströelse i kamratgänget. det vill säga oftast i drängkammaren eller på logementet, i varje fall stannade det vid att man framförde dem i en sluten krets.

Gunnel har synpunkter:

– Från denna slutna krets i en annan tid och en anorlunda miljö har man plockat fram dem och presenterar dem i teve och radio. folk får dem till livs i sammanhang som de inte själva har möjlighet att välja och det måste vara fel, menar Gunnel och det kan man väl utan vidare instämma i.

■ ■ ■

Från mitt samtal återvänder jag till den visa som var den direkta anledningen till att jag ringde upp. Det är nog troligt att ordet rumpedarra som tydligen var känt

irra"

vid tiden för visans tillkomst 1859 vann en vidare spridning just på grund av att man sjöng visan. I sin helhet är den ganska rolig och det är därför troligt att den någon tid framåt var om inte på allas läppar så i varje fall väl känd och uppskattad.

Den trycktes på Lundbergiska boktryckeriet i Lund och författaren var med all säkerhet skåning. I en strof presenterar han sig själv:

*Jag är väl själv en bonddräng
men avsky jag dock bär
för kortspel, dans och lättja
och den som fullhund är,
men jag vill dock beskriva
så gott som jag förmår
hur det i dansstugor
i allmänhet tillgår.*

□ □ □

Även om man får en viss aktning för en så välartad dräng i en tid då sådant hörde till ovanligheten kan kan kanske ändå inte låta bli att undra om han inte i själva verket var en torris som skrev sin visa i ren förströendhet över att han av någon anledning inte själv kunde hänga med i svängarna. Nog är det en färgad beskrivning han gör av t.ex. vals:

*Sen börja de att hurra
och svänga om i vals
att andan den är färdig
att fly ur deras hals.
De svettas och de pusta
och knuffa till varann.
De skråla och de väsnas
att man förskräckas kan.*

Även om man således inte kan bortse från att författaren gör sig skyldig till vissa överdrifter är det nog en i stort sett realistisk skildring av hur det kunde gå till på ett dansgille vid mitten av förra seklet. Man får också veta att det spelades kille och att man drack toddy. Vidare finns det en strof om hur man byter till sig värdelösa klockor. Tydligen fanns det marknadsskojare som utsträckte sin verksamhet även till ungdomens dansstugor.

■ ■ ■

Författaren till visan förfasar sig inte bara över det syndiga livet i dansstugan. Han har inte mycket till övers för sina drängkamrater eller pigorna i gården. Om de sistnämnda skriver han att de sitter och nickar vid spinnrocken men blir kvicka som vesslor när de går till dans. Drängarna är lata stutar utom vid grötafatet.

Nej, något vidare sinne för livets lustigheter hade nog inte visskrivaren, men i sin visa ger han oss en inblick i hur man roade sig, bland annat genom att dansa rumpedarra vid mitten av förra århundradet.

SK D B/12 80